

недискримінація, демократія, рівність, повага до прав людини, верховенство права, толерантність[1, с. 63].

Висновок. Впровадження провідних загальноєвропейських цінностей в освіту є запорукою економічного розвитку та успіху нашої країни. Прагнення до якісної освіти є основою національних пріоритетів, адже якісна конкурентоспроможна освіта - це гарантія соціально - економічного, духовного і культурного розвитку держави, зміцнення її міжнародного авторитету, орієнтація на стандарти та цінності Європейського Союзу. Саме тому ключові європейські цінності сьогодні набувають значення нових освітніх орієнтирів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Н.В. Цінності об'єднаної Європи та їх формування в Українській новій школі. In: "Science progress in European countries: new concepts and modern solutions": papers of the 8th International Scientific Conference. (Stuttgart, 2019. P. 62-74.

*Наталія Гостіщева,
Тетяна Харченко*
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Європейський вектор розвитку України у всіх сферах – в економіці, науці, освіті – потребує реформування системи вищої освіти відповідно до європейських стандартів. Європейська інтеграція є необхідною умовою для становлення загальноєвропейської культури. Одним із найважливіших атрибутів культури є мова. В умовах розширення міжнародних зв'язків України з Європейськими країнами значно підвищуються вимоги до рівня знань з іноземних мов. Але володіння мовою не вирішує усі проблеми інтеркультурної комунікації. Для того, щоб стати конкурентоспроможним на сучасному ринку праці, необхідно також розвивати соціокультурні компетентності, вміння співпрацювати в команді, критично мислити. Формування цих умінь варто розглядати як важливу мету освіти, спрямовану на всебічну підготовку особистості до життя, розвиток у неї соціальних компетентностей (soft skills), які передбачають вміння спілкуватися, слухати і розуміти інших, критично, аналітично і стратегічно мислити, працювати

в команді. Цінними якостями, що визначають успіх в кар'єрі, є також креативність, емоційний інтелект, критичне мислення.

На важливості та ефективності розвитку критичного мислення під час навчання іноземної мови, зокрема англійської, наголошують науковці: М. Рафі [9], Б. Девідсон [6], М. Чен [4] та ін. На позитивний вплив критичного мислення на вивчення іноземної мови вказує Х. Аль-Нофаї [3, с. 251–267], який у результаті численних експериментальних досліджень визнав, що удосконалення процесів мислення сприяє успішному засвоєнню граматичних структур, лексичних одиниць, колокацій та ідіом, стилістичних особливостей різних жанрів та розвитку навичок основних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо).

В умовах комунікативного підходу навчання іноземної мови, яке здійснюється з акцентом на розвиток критичного мислення, мова розглядається не лише як засіб спілкування, а як вияв творчого та критичного мислення в кожному акті комунікації [7]. Втім, практика реального застосування методики розвитку критичного мислення під час навчання іноземної мови, зокрема англійської, залишається недостатньо розвиненою та потребує удосконалення.

Маючи на меті розвиток вміння студентів мислити критично, важливо усвідомлювати сутність самого поняття, а також структуру та характерні особливості цього типу мислення. Отже, критичне мислення – це наукове мислення, головна риса якого полягає в ухваленні ретельно обміркованих та незалежних рішень. Найбільше йому притаманні такі властивості, як усвідомленість та самовдосконалення [1]. Це процес, під час якого людина може виразити своє ставлення до будь-якого явища або предмету, аргументуючи власну думку, знаходячи вихід з будь-якої ситуації. Це процес аналізу, синтезу й обґрунтування достовірності інформації; здатність сприймати ситуацію глобально, знаходити причинно-наслідкові зв'язки та альтернативні аргументи; здатність в результаті рефлексії переосмислювати свою позицію на основі нових фактів і аргументів, застосовувати отримані результати до вирішення проблем та ухвалювати зважені рішення.

Дослідження проблеми розвитку критичного мислення привертає увагу багатьох науковців, зокрема, М. Ліпмана, А. Кроуфорда, С. Метьюза, Р. Стернберга, Дж. Дьюї, які характеризують критичне мислення як особливий тип мислення, що охоплює розумову діяльність найвищого рівня та ціннісні установки, які в сукупності сприяють тому, що студенти створюють обґрунтовані умовиводи та оцінки, здійснюють вдалий вибір, приймають зважені рішення.

Розвинуте вміння мислити критично сприяє налагодженню ефективної комунікативної взаємодії на засадах толерантності й відкритості до альтернативних поглядів та ідей. Наведене трактування відбиває будову цього типу мислення, що складається з численних когнітивних умінь та ціннісних орієнтацій, чим обумовлюється виникнення труднощів у процесі розвитку критичного

мислення у предметній площині конкретної навчальної дисципліни, зокрема іноземної мови. Так, застосування методики розвитку критичного мислення у процесі навчання іноземної мови відповідає європейським цінностям розвитку іншомовних компетентностей та має деякі особливості.

Комунікативний характер навчання іноземної мови сприяє формуванню вмінь монологічного та діалогічного мовлення в різних комунікативних ситуаціях. В процесі комунікації критичне мислення дозволяє аргументовано викласти свої думки, проаналізувати, оцінити та надати зворотній зв'язок реплікам інших учасників комунікації та змістити акцент від розмови заради розмови до спілкування з метою дослідження ідей, розв'язання проблем тощо. Більш того міжкультурне спілкування потребує від мовця не лише відповідних мовленнєвих умінь, а й соціокультурної компетентності (soft skills). Критичне осмислення соціокультурних реалій інших країн, зіставлення з культурними цінностями власної держави сприяє формуванню толерантного ставлення до представників інших культур, а уміння критично мислити дозволяє адаптуватися до традицій та норм поведінки іншої країни.

Розвиток чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо) під час навчання іноземної мови передбачає насамперед оперування інформацією різного виду: текстовою, графічною, аудіо, відео, медіа, що створює сприятливий ґрунт для вдосконалення критичного мислення. Водночас розумова діяльність (аналіз, синтез, оцінювання) входять до складу критичного мислення та уміння контролювати перебіг власних міркувань (рефлексії) під час читання, слухання, говоріння або письма. Результатом навчальної комунікативної діяльності студентів стануть логічні умовиводи, перевірені гіпотези, обґрунтовані висновки тощо. Висловлення власної точки зору, формулювання аргументів на її захист, здійснення аналізу та оцінювання навчальної інформації, написання відгуку чи есе сприяють збільшенню обсягу словникового запасу, удосконаленню граматичних навичок та розвитку комунікативної компетентності.

У сучасному інфопросторі зустрічаються різні інтерпретації стадій формування критичного мислення. Так, Д. Ковальська визначає 8 навичок критичного мислення та способи їх вдосконалення [8], А. Коллінз презентує п'ять кроків, які вважає етапами формування навичок мислити критично [5]. Але більшість науковців та викладачів-практиків дотримуються тенденції трьох етапів формування навичок критичного мислення.

1. Виклик (Challenge). Мета цього етапу полягає у формуванні зацікавленості студентів до отримання інформації, створенні контексту для сприйняття нового навчального матеріалу, актуалізації наявних знань, уявлень та вмінь, створенні мотивації. Студенти висловлюються з означеної теми (індивідуально, в парах або в групах), узагальнюючі те, що їм попередньо відомо з обраної теми для обговорення, заповнюючи таблицю «З-Х-Д» («Знаю» – «Хочу дізнатися» –

«Дізнався»). Незалежно від обраного методу важливу роль відіграє організація обміну думками між студентами або короткими монологічними виступами, що допомагає підняти на поверхню акумульований активний лексичний запас, стимулювати обачне використання граматичних структур, глибше занурити студентів у тему.

Разом з викладачем студенти визначають цілі уроку, ставлять запитання, на які хотіли б отримати відповідь. Залежно від цілей уроку може проводитися робота зі схемами, плакатами, таблицями, картками, лексичними одиницями, граматичними структурами, предметами, моделями, уривками з текстів, аудіо та відеозаписів тощо. Презентація нового матеріалу відбувається як зусиллями викладача, так і студентів, які завчасно отримують випереджувальне домашнє завдання. На цьому етапі підтверджують свою доцільність такі методи як припущення на основі запропонованих слів, мозковий штурм, укладання асоціативного куща, таблиця «З-Х-Д (Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися)», «Кошик ідей», «Ромашка Блума», метод вірних і невірних тверджень, вільне письмо тощо [2].

2. Розуміння (Comprehension). Зміст етапу передбачає осмислення та систематизацію нової навчальної інформації, розвиток мовленнєвих та когнітивних умінь, цінностей критичного мислення. Працюючи самостійно, в парах та групах, студенти активно досліджують навчальний матеріал, пов'язують його з особистим досвідом, систематизують, узагальнюють, роблять висновки, шукають відповіді на запитання, сформульовані на попередньому етапі, ставлять нові запитання та відповідають на них. Відпрацювання студентами нових знань та способів діяльності на цьому етапі відбувається за допомогою низки методів, зокрема метод опорних слів, «Подвійний щоденник», спрямоване читання, метод «Інсерт», читання в парах, робота з графічними організаторами («Діаграма Венна», кластер), заповнення таблиць (порівняльна таблиця), метод «тонких» і «товстих» запитань, метод «Шість капелюхів» та ін. [2].

Використання будь-яких відібраних викладачем методів розвитку критичного мислення має забезпечувати активне спілкування студентів, участь кожного у спільній діяльності, багаторазове осмислене використання нових слів та мовленнєвих формул, формулювання відкритих запитань і відповідей на них.

3. Рефлексія (Reflection). Відбувається рефлексія студентів щодо того, про що вони дізналися протягом уроку. Студенти аналізують та оцінюють засвоєні ними знання та вміння, визначаючи їх цінність для подальшого навчання та повсякденної діяльності, власний внесок у результати навчальної діяльності групи. На цьому етапі студенти здійснюють рефлексію індивідуально, наприклад шляхом написання твору-п'ятихвилинки, есе, заповнюючи листи самооцінювання, продовживши роботу з таблицею «З-Х-Д» («Знаю» – «Хочу дізнатися» – «Дізнався»), або колективно через обмін думками, задіюючи методи «Мікрофон»,

«Незакінчене речення», «Одне слово», дискусії, дебати та ін. [2]. Одним із цікавих методів організації рефлексії є індивідуальне, парне чи групове написання учнями сінквейну (англ. Cinquain) – вірша з п'яти рядків, написаного за спеціальними правилами, з якими слід ознайомити студентів завчасно [2, с. 47]. Цей метод дозволяє синтезувати й узагальнити засвоєну на занятті інформацію у коротке висловлювання та водночас актуалізувати та закріпити лексико-граматичні навички. Варто зазначити, що рефлексія має бути присутня й на інших етапах заняття: необхідно навчати студентів оцінювати та контролювати перебіг власних міркувань в ході дослідження теми.

Отже, методика розвитку критичного мислення під час навчання іноземної мови має свої особливості, зумовлені специфікою самого предмета, які слід враховувати при плануванні занять, вибору змісту навчального матеріалу та методів розвитку критичного мислення.

Процес формування вмінь мислити критично потребує послідовності, систематичності та реалізується шляхом побудови особливої моделі заняття і використання відповідних методів на кожному з його етапів. Загалом, методика розвитку критичного мислення дозволяє оновити комунікативний підхід до навчання іноземної мови, пристосувавши його відповідно до сучасної соціальної потреби в особистості, здатної до міжкультурного діалогу на засадах критичного мислення. Критичне мислення та знання іноземних мов є факторами успіху у сучасному багатомовному світі у часи глобалізації, інформатизації, та євроінтеграції. Для ефективного вирішення задач представники сучасного суспільства мають аналізувати та використовувати інформацію з різних джерел, приймати зважені рішення, здійснювати ефективне спілкування з представниками різних культур.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Критичне мислення. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/-Критичне_мислення
2. Пометун О. І., Сущенко І. М. Навчаємо мислити критично: посіб. для вчителів. Дніпропетровськ: Ліра, 2016. 144 с.
3. Al-Nofaie H. A. The Implementation of Critical Thinking as EFL Pedagogy: Challenges and Opportunities// PhD theses. England, Newcastle university, 2013. 346 p.
4. Chen M. Infusing Thinking Skills into an L2 Classroom: a Case Study of an Innovation in a Taiwanese University: PhD theses // England, Newcastle university, 2010. 301 p.
5. Collins A. 5-Step Critical Thinking <https://mystudentvoices.com/5-step-critical-thinking-226e026903d4>
6. Davidson B. A case for critical thinking in the English language classroom // TESOL Quarterly. 1998. Vol. 32. P. 119–123.

7. Kabilan K. M. Creative and Critical Thinking in Language Classrooms // The Internet TESL Journal. 2000. Vol. 6. URL: <http://iteslj.org/Techniques/Kabilan-CriticalThinking> (Last accessed: 14.11.2018).

8. Kowalska D. Top 8 Critical Thinking Skills and Ways to Improve Them <https://zety.com/blog/critical-thinking-skills>

9. Rafi M.S. Promoting critical pedagogy in language education // International research journal of arts and humanities (IRJAH). 2009. Vol. 37. P. 63–73.

Вікторія Губко

Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ЦІННОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ В РОЗРІЗІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Англійська мова є однією з найпоширеніших мов у світі. Вона є мовою міжнародного спілкування, освіти та бізнесу. Вивчення англійської мови відкриває студентам можливість для спілкування з людьми з різних культур народів, які спілкуються цією мовою.

Однак, щоб повноцінно оволодіти англійською мовою, необхідно не тільки знати її граматику та лексику, але й розуміти її культуру. Європейська цивілізація є основою англійської мови та її культури. Знання цінностей і традицій європейської цивілізації допоможе студентам краще зрозуміти англійську мову та її культуру.

В останніх дослідженнях та публікаціях з вивчення англійської мови все частіше з'являється акцент на важливості вивчення європейської цивілізації. Це пов'язано з тим, що англійська мова є мовою європейської культури, і для її розуміння необхідно знати про цінності та традиції цієї цивілізації [1, с. 5].

Тому мета цієї публікації - розглянути вище зазначені цінності європейської цивілізації в розрізі вивчення англійської мови.

Аналіз публікацій з тематики дослідження свідчить про те, що європейські цінності досліджувади багато авторів, серед яких:

- Стівен Борг (Stephen Borg), професор англійської мови в Університеті Мальти, у своїй статті "The importance of European culture in English language learning" (2022) розглядає важливість вивчення європейської культури для вивчення англійської мови. Він виділяє такі цінності європейської цивілізації, які мають важливе значення для вивчення англійської мови, а саме: